

Хмельницький національний університет
Факультет здоров'я, психології, фізичної культури
та спорту
Кафедра психології та педагогіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА РОБОТА

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Рівень вищої освіти

ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ШЕСТИ – ТА СЕМИРІЧНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ
В ШКОЛІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Назва теми

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Шифр і назва галузі знань

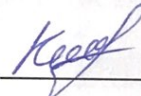
Спеціальність – 053 Психологія

Шифр і назва спеціальності

Шифр 20006

номер ІНП

Виконала: здобувачка 2 курсу, група ППз-22-1

Катерина КСІНЧУК

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: доктор педагогічних наук, професор

Олена ГОМОНЮК

науковий ступінь, вчене звання

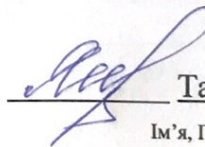
Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Зав. кафедри психології та педагогіки

доктор психологічних наук, професор

Таїсія КОМАР

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

10 серпня 2024р.

Хмельницький, 2024

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту
Кафедра психології та педагогіки
Освітній рівень Перший (бакалаврський)
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 Психологія
Освітня програма Освітньо-професійна програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри психології та педагогіки
 Таїсія КОМАР

підпис

протокол № 5 від 14 грудня 2023 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ
Катерини КСІНЧУК

Ім'я, ПРИЗВИЩЕ здобувача

1. Тема кваліфікаційної дипломної роботи: «Готовність дітей шести – та семирічного віку до навчання в школі: порівняльний аналіз»

Назва теми

Керівник кваліфікаційної дипломної роботи: Олена ГОМОНЮК,
доктор педагогічних наук, професор

Ім'я, ПРИЗВИЩЕ, науковий ступінь, вчене звання

Затверджено наказом ректора університету від 15 лютого 2024 р. № 8

2. Строк подання здобувачем роботи на кафедру 10 червня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали звіту з переддипломної практики, комплекс методів та методик дослідження: теоретичних – аналіз і порівняння наукової літератури та нормативних документів; синтез і класифікація документальних джерел; узагальнення, систематизація, дедукція, індукція, абстрагування; емпіричних – анкетування, тестування бесіда, інтерв'ю, спостереження, експертні оцінки.

4. Зміст кваліфікаційної дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити): вступ, розділ 1 «Психолого-педагогічні аспекти готовності дитини до шкільного навчання»: вивчення питання готовності дітей до шкільного навчання у науковій літературі; особливості підготовки дітей до початку шкільного навчання; відмінності готовності дітей шестирічного та семирічного віку до початку навчання в школі; висновки до розділу; розділ 2 «Емпіричне дослідження відмінностей готовності дітей шести- та семирічного віку до шкільного навчання»: організація та проведення дослідження; аналіз та інтерпретація результатів дослідження; рекомендації для педагогів, батьків та психологів щодо покращення стану готовності дитини до шкільного навчання висновки до розділу; висновки, перелік джерел посилання, додатки.

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)
2 таблиці та 2 рисунки.

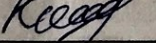
6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

Дата видачі завдання 14 грудня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів (розділів) кваліфікаційної дипломної роботи	Строк виконання етапу роботи	Примітка
1	Вибір теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження, постановка мети і завдань	До 01.10. 2023 р.	виконано
2	Визначення теоретико- методологічних засад дослідження. З'ясування актуальності проблеми	До 01.12.2023 р.	виконано
3	Оформлення вступу кваліфікаційної роботи	До 01.02.2024 р.	виконано
4	I розділ кваліфікаційної роботи	До 01.03.2024 р.	виконано
5	II розділ кваліфікаційної роботи	До 01.04.2024 р.	виконано
6	Загальні висновки	До 01.05.2024 р.	виконано
7	Оформлення кваліфікаційної роботи	До 01.06.2024 р.	виконано
8	Попередній захист кваліфікаційної роботи (відповідно графіку)	<u>23</u> травня 2024 р.	виконано
9	Захист кваліфікаційної роботи (відповідно графіку)	<u>18</u> червня 2024 р.	виконано

Здобувач Катерина КСІНЧУК

Керівник роботи Олена ГОМОНЬОК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Тема кваліфікаційної дипломної роботи «Готовність дітей шести – та семирічного віку до навчання в школі: порівняльний аналіз»

Здобувач (ка) Катерина КСІНЧУК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник Олена ГОМОНЮК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Кваліфікаційна робота включає 81 сторінка, 2 таблиці, 2 рисунки, перелік джерел посилання складає 54 найменування, 10 додатків.

Ключові слова: аналіз; готовність; діти; шестирічки; семирічки; навчання; школа.

Об'єкт дослідження – готовність дошкільника до навчання в школі.

Предмет дослідження – відмінності готовності дітей шести- та семирічного віку до навчання в школі.

За результатами дослідження розроблено рекомендації педагогам, батькам та психологам щодо покращення стану готовності дитини до шкільного навчання.

Одержані результати можуть бути використані в роботі зі здобувачами вищої освіти.

Дипломник Катерина КСІНЧУК

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Дата подання кваліфікаційної дипломної роботи до захисту 10 червня
2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ	9
1.1 Вивчення питання готовності дітей до шкільного навчання у науковій літературі.....	9
1.2 Особливості підготовки дітей до початку шкільного навчання	15
1.3 Відмінності готовності дітей шестирічного та семирічного віку до початку навчання в школі	22
Висновки до розділу.....	28
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДМІННОСТЕЙ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ШЕСТИ- ТА СЕМИРІЧНОГО ВІКУ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ	29
2.1 Організація та проведення дослідження	29
2.2 Аналіз та інтерпретація результатів дослідження	41
2.3 Рекомендації для педагогів, батьків та психологів щодо покращення стану готовності дитини до шкільного навчання	48
Висновки до розділу	51
ВИСНОВКИ	53
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	55
ДОДАТКИ	59

ВСТУП

Дошкільний період – це тривалий етап життя дитини, протягом якого закладаються основні риси її особистості. У шкільному віці дитина має прийняти зовсім іншу роль, а саме – школяра, учня.

Для успішного вступу до школи необхідна певна готовність дитини до навчання. З набуттям шкільного статусу дитини відбуваються значні зміни в її внутрішній позиції. Педагогам слід враховувати перехідний період у розвитку дитини та забезпечувати індивідуальний підхід до кожного учня в класі залежно від його готовності до навчання.

Організація процесу навчання та виховання має ґрунтуватися на психологічних принципах індивідуалізації та особистісного підходу. Застосування цих принципів дозволить кожній школі визначити, на якому рівні підготовки до навчання перебувають діти, які вступають у перший клас.

Ця проблема активно обговорюється педагогами та психологами, які враховують розвиток дітей та їхні особливості (І.Бех, В. Сухомлинський, Г. Костюк, О. Савченко). Адже питання готовності дітей до школи та важливості індивідуалізації навчально-виховного процесу важливе і актуальне. Зростання вимог до дітей, які вступають до школи, вимагає глибокого вивчення їх індивідуальних особливостей і готовності до навчання.

Впровадження нових концепцій та інновацій в освіті посилює значущість цієї проблеми, оскільки вони спрямовані на розвиток пізнавальних процесів дитини.

Гармонійне поєднання формотворчих сил та енергії дітей, а також урахування їхнього вікового розвитку є важливим аспектом у розвитку освітнього процесу. Розуміння й урахування закономірностей дитинства допомагає ефективно організувати навчання і виховання, сприяючи гармонійному розвитку кожної дитини. Тому вивчення готовності дітей до школи, індивідуалізація навчального процесу тепер стають ключовими

завданнями на шляху до успішної освіти.

Порівняльний аналіз готовності дітей шести- та семирічного віку до навчання в школі дає змогу глибше розуміти різницю у розвитку дітей та виявити специфічні особливості готовності до навчання в цьому віковому діапазоні.

Враховуючи актуальність цієї проблеми, нами обрано тему дослідження: **«Готовність дітей шести – та семирічного віку до навчання в школі: порівняльний аналіз».**

Мета дослідження – визначити й обґрунтувати відмінності готовності дітей шести - та семирічного віку до шкільного навчання.

Відповідно до мети було визначено **завдання дослідження:**

1. Розкрити наукові підходи до визначення готовності дитини до шкільного навчання.
2. Визначити й обґрунтувати відмінності готовності дитини шести- та семирічного віку до шкільного навчання.
3. Дослідити рівень готовності дитини шести- та семирічного віку до шкільного навчання.
4. Розробити рекомендації педагогам, батькам та психологам щодо визначення рівня готовності дитини шести- та семирічного віку до шкільного навчання.

Об'єкт дослідження – готовність дошкільника до навчання в школі.

Предмет дослідження – відмінності готовності дітей шести- та семирічного віку до навчання в школі.

Для розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотези використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження:** теоретичних – аналіз і порівняння наукової літератури та нормативних документів; синтез і класифікація документальних джерел; узагальнення, систематизація, дедукція, індукція, абстрагування; емпіричних – анкетування, тестування, бесіда, інтерв'ювання, спостереження, експертні оцінки.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота виконувалася на базі Комунального закладу загальної середньої освіти «Початкова школа №4 Хмельницької міської ради» № 2 та старших дошкільних груп ЗДО №36 «Вербиченька», кількість учасників експерименту – 75 респондентів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблено рекомендації педагогам, батькам та психологам щодо покращення стану готовності дитини до навчання у школі.

Апробація результатів дослідження. Про результати дослідження доповідалось на V Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України в міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу», яка відбулася 18-19 квітня 2024 року в Хортицькій національній академії, м. Запоріжжя.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, переліку джерел посилання, який налічує 54 найменування, 11 додатків. Повний обсяг роботи становить 113 сторінок, з яких основного тексту – 78 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

1.1 Вивчення питання готовності дітей до шкільного навчання у науковій літературі

Готовність є важливою науковою категорією, багатовимірною концепцією, що охоплює різні фізичні, когнітивні, емоційні та соціальні аспекти.

Дослідники вважають, що готовність змінюється з часом та залежно від контексту. Вона включає різні аспекти, такі як знання, навички, мотивація і впевненість та залежить від конкретної дії чи події, до якої готується індивід.

Можна виокремити такі види готовності:

1. Фізична готовність як готовність організму до фізичної активності чи навантаження.
2. • Когнітивна готовність як готовність до навчання чи виконання інтелектуальних завдань.
3. Емоційна готовність – готовність справлятися з емоційними вимогами певної ситуації.
4. Соціальна готовність як готовність взаємодіяти та співпрацювати з іншими у соціальному середовищі.

Готовність можна виміряти за допомогою різних методів, таких, як: самооцінка, спостереження, тестування, фізіологічні показники

Розуміння та оцінка готовності має важливе значення у різних галузях, включаючи освіту, охорону здоров'я, спорт та бізнес. Вона допомагає визначити потреби людини та надати відповідну підтримку, прогнозувати успішність, розробляти ефективні програми втручання, підвищувати продуктивність та безпеку.

Отже, готовність – це багатогранна і динамічна наукова категорія, що відіграє важливу роль у різних аспектах людської діяльності. Розуміння та вимір готовності має вирішальне значення для оптимізації продуктивності, успіху та загального благополуччя.

У дитячій психології існує кілька теорій готовності, які допомагають розуміти підготовку дітей до різних аспектів їх життя. Схарактеризуємо деякі з них:

1. Теорія емоційної готовності (теорія Боундса). Ця теорія стверджує, що діти мають певний рівень готовності для виконання певних завдань та справ. Вона розглядає вплив емоцій на готовність дитини до різних життєвих ситуацій.

2. Теорія пізнавальної готовності (теорія Павлова). Ця теорія описує, як діти навчаються та реагують на різні навчальні завдання. Вона розглядає готовність до опанування нових знань та вмінь.

3. Теорія соціальної готовності (теорія Уайта) Ця теорія концентрується на готовності дитини до взаємодії з іншими дітьми та дорослими, розумінні соціальних норм та правил поведінки.

4. Теорія фізіологічної готовності (теорія Лефрансуа). Ця теорія висвітлює фізіологічні аспекти готовності дітей до фізичних вправ, розвитку моторики та спортивних занять.

Ці теорії допомагають батькам, педагогам та психологам розуміти процес готовності дітей до різних аспектів життя, сприяють покращенню методів виховання та розвитку дітей, а також сприяють індивідуальному підходу до розвитку дитини.

Поняття «готовність» використовується для позначення стану психічного і фізичного готовності дитини або людини до засвоєння певних знань, навичок чи вмінь. Готовність дитини до шкільного навчання є об'єктом досліджень багатьох педагогів та психологів, які вивчають, яким чином підготувати дитину до навчання у школі.

Готовність дитини до школи може включати різні аспекти, зокрема психічна готовність (розвиток пам'яті, мислення, уваги), фізична готовність (розвиток моторики, координація рухів), соціальна готовність (навички спілкування, адаптації до нових умов), розвиток мовлення та грамотності та інші аспекти.

Дослідження готовності дитини до школи дозволяють вчителям та спеціалістам розробляти програми й методики розвитку, які сприятимуть успішній адаптації дитини до навчання в школі. Вивчення готовності дитини також дозволяє виявляти можливі проблеми та потреби, які можуть вплинути на навчання та розвиток дитини у шкільному середовищі. В цілому, розуміння готовності дитини до школи є важливим для успішного старту в освітньому процесі.

Для дослідження готовності дітей до навчання в школі є декілька підходів:

1. Психологічний підхід, що проводить дослідження психічного розвитку дитини, аналіз її особистісних рис, виявлення рівня розвитку мотиваційних, інтелектуальних, емоційно-вольових та соціально-психологічних компонентів готовності до навчання в школі.

2. Навчальний підхід полягає в спостереженнях за дитиною під час різних видів навчальної діяльності (гри, розвивальні завдання тощо), виявленні її інтересів, здібностей та вмінь, оцінці рівня підготовки до навчання в школі.

3. Фізіологічний підхід, аналізуючи фізичний розвиток дитини, її фізичні можливості та готовність до навчальної діяльності, вимагає врахування впливу фізичного стану на загальну готовність до навчання.

4. Соціальний підхід полягає у вивченні взаємин дитини з рідними, педагогами, однолітками, аналізі впливу соціального середовища на формування готовності до навчання в школі.

Ці підходи можуть бути комбіновані для одержання комплексної карти готовності дитини до навчання в школі. Застосування різноманітних методик

та інструментів дослідження дозволить отримати об'єктивні результати та зробити висновки щодо подальших кроків у підготовці дитини до шкільного навчання.

Над дослідженням проблеми формування готовності дитини до навчання в школі працювали різні науковці. Зокрема, Жан Піаже, швейцарський психолог, який створив теорію когнітивного розвитку, що визначає етапи розвитку інтелекту у дітей. На думку знаного науковця, діти повинні досягти певного рівня когнітивного розвитку, перш ніж вони будуть готові до школи.

Потрібно назвати Льва Виготського, автора теорії соціально-культурного розвитку, який висунув концепцію «зони найближчого розвитку». Ця концепція описує різницю між тим, що дитина може робити самостійно, і тим, що вона може робити за допомогою дорослих або більш здібних однолітків.

Не можна оминати увагою праці американського психолога Урі Бронфенбреннер, який створив теорію екологічних систем, що розглядає розвиток дитини в контексті її оточення, включаючи сім'ю, школу та спільноту. Автор вважав, що для успішної підготовки до школи необхідно створити підтримуюче та збагачувальне середовище для дітей.

Значний внесок дослідниці у сфері сприйняття та уваги у дітей Елфейн Гібсон (США), яка розробила методи оцінки готовності дітей до читання та письма.

Англійський психолог Сільвія Чалмерс, досліджуючи соціально-емоційний розвиток дітей, розробила програму підготовки дітей до школи, що фокусується на розвитку навичок саморегуляції та соціальної взаємодії.

Відзначимо і праці нідерландського психолога Енні Тауберс, яка досліджувала вплив ігрової діяльності на розвиток дошкільнят та розробила програму підготовки дітей до школи, яка базується на грі.

Сучасний американський психолог Кетрін Берджесс (США), вивчаючи готовність дітей до школи, особливу увагу звертає на розвиток мови та

грамотності. Дослідниця розробила інструменти для оцінки готовності дітей до школи, такі як "Діалог для дошкільнят".

Ці науковці зробили значний внесок у розуміння того, як діти розвиваються і що необхідно для їхньої успішної підготовки до школи.

Інтеграція психічного та фізичного розвитку дитини до завершення дошкільного віку є важливим етапом у формуванні готовності до шкільного навчання. Психологічна готовність до школи визначається комплексом психологічних якостей, які сприяють успішному входженню дитини у шкільне середовище і активному участю в навчальній діяльності.

Психологічні якості, які складають основу психологічної готовності до шкільного навчання, можуть включати такі компоненти:

1. Емоційна стійкість та самоконтроль як здатність контролювати свої емоції і взаємодіяти зі шкільним середовищем без конфліктів.
2. Соціальна адаптованість – вміння спілкуватися з ровесниками та дорослими, відчуття взаєморозуміння і підтримки.
3. Когнітивні навички як здатність до уваги, пам'яті, логічного мислення, узагальнення та аналізу інформації.
4. Мовленнєві навички, що передбачають розвиненість мовлення, вміння вести бесіди та ефективно висловлювати свої думки.
5. Моторика як розвиненість моторних навичок для виконання письмових та ігрових завдань у школі.

Ці компоненти психологічної готовності до школи відображають різні аспекти розвитку дитини, що потрібні для успішного навчання та адаптації до шкільного життя. Визначення рівня розвиненості цих компонентів дозволяє зрозуміти, наскільки дитина готова до шкільного навчання та підготувати її до успішного входження у шкільне середовище.

Взаємини з учителем та спілкування з однолітками також мають важливе значення у формуванні психологічної готовності до школи. Учитель відіграє ключову роль у створенні підтримуючого та стимулюючого

середовища для дитини, допомагаючи їй адаптуватися до нових умов навчання і розвивати необхідні навички.

Соціалізація з однолітками допомагає дитині розвивати соціальні навички, вміння спілкуватися, вирішувати конфлікти та встановлювати стосунки на основі взаєморозуміння. Це важливо для успішної адаптації в школі, де дитина буде проводити багато часу разом з однолітками.

Крім того, розвиток емоційної стійкості та самоконтролю допомагає дитині управляти своїми емоціями, стресами та негативними ситуаціями в школі, що також є важливим аспектом психологічної готовності до навчання.

Отже, взаємодія з учителем і спілкування з однолітками сприяють розвитку необхідних навичок і психологічної готовності до шкільного навчання, успішному входженню у шкільне середовище.

Програми з розвитку готовності до школи спрямовані на те, щоб підготувати дітей до успішного вступу в початкову школу. Ці програми зазвичай охоплюють широкий спектр галузей, зокрема:

1. Когнітивний розвиток передбачає розвиток мовленнєвих навичок і навичок грамотного письма, математичне мислення та навички розв'язання проблем, когнітивну гнучкість і увагу.

2. Соціально-емоційний розвиток охоплює соціальні навички та взаємодію з однолітками, емоційну регуляцію й управління поведінкою, самооцінку та впевненість у собі.

3. Фізичний розвиток включає розвиток великої та дрібної моторики, координацію та баланс, здорові звички та навички самообслуговування.

Є два види психологічної готовності, зокрема: загальна і ситуативна. Вони містять такі компоненти:

- мотиваційні (потреба успішно виконати поставлене завдання, інтерес до діяльності, прагнення домогтися успіхів і показати себе з кращого боку);

- пізнавальні (розуміння обов'язків, завдань, оцінки їхньої значущості, знання засобів досягнення мети, уявлення про ймовірні зміни ситуації);
- емоційні (почуття відповідальності, впевненості в успіху, наснага);
- вольові (самоуправління та мобілізація сил, зосередження на завданні, відволікання сторонніх впливів, подолання сумнівів, страхів).

Психологічна наука розглядає різні види готовності, серед яких переважають дві – готовність дітей до школи та готовність учнів до вибору професії (до професійного самовизначення). Проте більшість авторів пояснюють готовність до діяльності через сукупність мотиваційних, пізнавальних, емоційних та вольових якостей особистості, як загальний психофізіологічний стан, що забезпечує актуалізацію потенційних можливостей людини.

1.2 Особливості підготовки дітей до початку шкільного навчання

Мотиваційна готовність визначається бажанням дитини отримувати нові знання, досліджувати оточуючий світ, розвиватися. Важливо, щоб дитина відчувала задоволення від навчання і була зацікавлена у процесі освоєння нових знань.

Емоційно-вольова готовність включає в себе емоційну стійкість, самоконтроль, вміння управляти власними емоціями та волі. Дитина повинна бути здатна контролювати свої дії, реагувати на стресові ситуації та конфлікти.

Академічна готовність включає в себе вміння сприймати, запам'ятовувати, аналізувати і узагальнювати інформацію. Дитина повинна мати розвинені пізнавальні процеси, уміти концентрувати увагу, розв'язувати прості завдання та сприймати мову.

Фізична готовність передбачає належний рівень фізичного розвитку та здоров'я дитини, що забезпечує можливість успішного виконання навчальних завдань та перебування в шкільному середовищі.

Готовність до взаємодії та спілкування з учителем та однолітками охоплює вміння спілкуватися, співпрацювати, вирішувати конфлікти та розвивати соціальні навички.

Загальна психологічна готовність до школи вимагає балансування і взаємодії всіх цих компонентів. Для успішної адаптації дитини у навчальному середовищі важливо підтримувати і розвивати всі аспекти її психічного та фізичного розвитку.

Урахування мотиваційної готовності дітей до навчання сприяє покращенню їхнього успіху та задоволення від навчального процесу.

Педагоги можуть використовувати розроблені методики для виявлення та оцінки мотиваційної готовності дітей до школи, щоб відповідно реагувати на їхні потреби та надання підтримки. Розвиток позитивного ставлення до навчання та стимулювання бажання вчитися має значний вплив на навчальний процес та психічний розвиток дітей.

Розуміння важливості психологічної готовності до навчання у школі допомагає педагогам створити сприятливу навчальну атмосферу, що підтримує мотивацію, розвиває пізнавальні можливості та сприяє успішному адаптації дітей до шкільного середовища.

Таким чином, важливою складовою мотиваційної готовності до навчання є бажання дитини вчитися, позитивне ставлення до навчання та адекватні уявлення про школу. Розвиток допитливості, розумової активності і формування навичок виконання пізнавальних завдань також сприяють формуванню навчальної мотивації. Важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини та створювати умови для її успішного розвитку і навчання.

Формування емоційної готовності до навчання також важливе для успішного переходу від дошкільного до шкільного віку. Дитина повинна

мати можливість самостійно керувати своєю поведінкою, вміти дотримуватися правил і виконувати завдання. Важливо, щоб вона володіла такими навичками, як увага, концентрація, запам'ятовування та вміння працювати цілеспрямовано.

Емоційна готовність допомагає дитині регулювати свою поведінку, долати труднощі, проявляти самостійність та організованість. Важливо, щоб вона могла адекватно реагувати на оцінку своєї роботи, а також правильно оцінювала власні можливості.

Діти з високим рівнем емоційно-вольової готовності до школи мають більш успішні шанси адаптуватися до нового навчального середовища і впоратися з навчальними завданнями.

Рівень емоційної готовності до навчання може значно варіюватися у дітей залежно від того, у яких умовах вони зростають та які підтримку отримують від дорослих.

Дуже важливо, щоб діти вміли керувати своєю поведінкою, шукати шляхи вирішення проблем, розвивати самостійність та вміння справлятися з невдачами. При цьому позитивний розвиток на ранніх стадіях може сприяти більш успішній адаптації дітей до середовища школи та полегшить їх шлях до навчання.

Академічна готовність також важлива для успішного навчання, оскільки вона визначається рівнем розвитку розумових здібностей та знань дитини. Розумова готовність включає загальну обізнаність, пізнавальну діяльність і володіння навчальними уміннями.

Дуже важливо враховувати всі аспекти готовності дитини до навчання та створити для неї сприятливі умови для розвитку її потенціалу та успішної адаптації до нового етапу навчання у школі.

Академічна готовність, вміння спілкуватися та лідерські якості відіграють ключову роль у пристосуванні дитини до нового етапу в її навчанні та соціальному житті.

Названа ієрархія стосунків та риси особистості дитини можуть впливати на її сприйняття навчального процесу та взаємодію з оточуючими. Важливо враховувати ці аспекти при побудові індивідуальних підходів до дітей у шкільному середовищі.

Педагогічна та психологічна робота з дітьми на стадії підготовки до навчання є надзвичайно важливою для їхньої подальшої успішності і психологічного благополуччя. Підтримка, розвиток та стимулювання позитивних аспектів психологічної готовності можуть сприяти їхньому успішному адаптивному розвитку в шкільному середовищі.

Важливо пам'ятати і про фізичний розвиток та стан здоров'я дитини як складової частини її готовності до початку шкільного навчання. Такий підхід до оцінки готовності дитини враховує вплив стану її фізичного здоров'я на її успішність та комфорт у шкільному середовищі.

Проведення аналізу фізичного розвитку дитини з урахуванням нормативів та індивідуальних особливостей допомагає виявити можливі аспекти, які потребують уваги та корекції. Висловлена необхідність співпраці між різними фахівцями, такими як педагоги, психологи та лікарі, підкреслює важливість гармонійного підходу до підготовки дитини до навчання і розвитку її всебічних здібностей.

Спільні зусилля різних сторін, включаючи батьків, можуть допомогти підтримати та розвинути фізичні якості та здоров'я дитини, щоб вона могла успішно адаптуватися дошкільних вимог. Правильна підготовка й увага до фізичного розвитку можуть сприяти позитивному старту в навчальному житті і загальному самопочуттю дитини.

Проте може виникнути і зміщення акцентів. функціональна недоліків, коли дошкільний заклад трактується як «міні-школа», а до вихованців висуваються вимоги, які можуть бути надто важкими для їхнього розвитку та комфорту. Тому наступність між дошкільною та початковою освітою має бути двостороннім процесом, що допомагає забезпечити гармонійний перехід від дошкільного віку до школи. Це передбачає збереження цінності

дитинства і підтримку розвитку дитинства під час переходу до нового етапу навчання.

На думку дослідників, необхідно враховувати різні аспекти підготовки дитини до навчання, включаючи фізичну, інтелектуальну й особистісну готовність. Інтеграція різних компонентів готовності дитини до навчання у школі, таких, як: мотиваційна, академічна, емоційна та соціальна готовність впливає на успішне навчання й адаптацію дитини в шкільному середовищі.

Всі ці аспекти важливі для підготовки дитини до шкільного навчання та вимагають уваги і підтримки від усіх учасників освітнього процесу, щоб дитина могла максимально успішно.

Є різні думки науковців щодо готовності дітей до навчання в школі, які обговорюють різні аспекти психологічного, пізнавального та соціального розвитку. Так, дослідник О. Запорожець розумів поняття готовності до навчання в школі як цілісної системи взаємопов'язаних якостей дитячої особистості.

Інші науковці мають своє бачення щодо організації підготовки дітей до школи, наголошуючи при цьому на потребі індивідуального підходу до навчання кожної дитини.

Вчителю початкових класів необхідно розуміти відмінності розвитку дошкільнят і дітей молодшого шкільного віку, врахування їх психологічних та фізіологічних особливостей.

Також педагогам важливо створити розвивальне середовище для дошкільнят і молодших школярів, що забезпечить сприятливі умови для навчання та розвитку.

Сучасний педагог бере на себе відповідальність за навчання та розвиток першокласників, тому він має знати, що дошкільне дитинство – це особливий період розвитку дитини, який важливий для формування її особистості, світогляду та розвитку важливих якостей.

Дошкільний вік відзначається швидким розвитком дитячого мислення, мовлення та фізичного розвитку. Цей період наповнений емоціями, грою,

спілкуванням та навчанням у формі легких та цікавих занять. Важливо, щоб у цей час дитина формувала позитивні стосунки з оточуючими та вивчала основи моралі та етики.

В дошкільному віці в дитини є можливість засвоювати різні знання та вміння, які будуть корисними у майбутньому.

Наступність між закладом дошкільної освіти і школою має вирішальне значення для забезпечення успішного переходу дітей з дошкільної освіти до початкової школи. Це процес, що забезпечує послідовне і взаємопов'язане навчання, розвиток і підтримку учнів протягом їхнього освітнього шляху.

Наступність охоплює кілька аспектів:

1. Навчальні програми ЗДО і школи мають забезпечувати плавний перехід між двома рівнями і підтримувати загальний підхід до навчання і розвитку дітей.

2. Вихователі ЗДО і школи повинні використовувати подібні методи викладання, зокрема, ігрове навчання, дослідження, практичні заняття і диференційована інструкція.

3. Учні мають бути знайомі з очікуваннями та стандартами як у дитячому садку, так і в школі, що гарантує, що вони будуть добре підготовлені до наступного рівня.

4. Оцінювання має використовуватися для відстеження прогресу учнів і визначення сфер, які потребують додаткової підтримки, як у дитячому садку, так і в школі.

5. Мають бути встановлені чіткі лінії зв'язку між персоналом дитячого садка і школи, щоб сприяти обміну інформацією та співпраці.

Наступність між закладом дошкільної освіти і школою має безліч переваг для учнів, зокрема: учні, в яких був досвід наступності, як правило, демонструють вищі досягнення в початкових класах. Також наступність створює послідовне та підтримуюче середовище, яке дає змогу учням розвивати соціальні та емоційні навички. Плавний перехід між дитячим садком і школою допомагає зменшити тривожність і невпевненість в учнів.

Коли батьки бачать наступність між дитячим садочком і школою, вони більш впевнено ставляться до освітнього шляху своєї дитини.

Реалізація наступності включає кілька кроків:

1. Розроблення плану наступності. Школи та дитячі садки мають спільно розробити план наступності, який визначає цілі, завдання та стратегії для забезпечення послідовного навчання.

2. Проведення спільних заходів: відвідування школи або обмін персоналом, щоб учні, батьки та вчителі могли познайомитися один з одним і побудувати стосунки.

3. Використання спільних ресурсів. Для цього важливо обмінюватися навчальними матеріалами, ресурсами та професійним розвитком, щоб забезпечити узгодженість і підтримку навчання.

4. Регулярне спілкування між персоналом дитячого садка і школи, включно із зустрічами, телефонними дзвінками та обміном даними учнів.

Наступність між дитячим садком і школою є невід'ємною частиною освітнього шляху кожної дитини. Вона гарантує, що учні отримають послідовне, комплексне і підтримуюче середовище навчання, що дає їм змогу досягти успіху в початкових класах і далі.

Програми з розвитку готовності до школи спрямовані на те, щоб підготувати дітей до успішного вступу в початкову школу.

Серед зарубіжних програм з розвитку готовності до школи можемо назвати такі:

1. Pre-K for All, програма, яка запропонована в деяких штатах США, що забезпечує загальну дошкільну освіту для 4-річних дітей.

2. Jump Start, програма, що реалізується YMCA, яка готує дітей до школи за допомогою ігрових занять, заснованих на дослідженнях.

3. Get Ready to Learn, програма, що розроблена National Head Start Association, яка надає ресурси та матеріали для сприяння готовності до школи.

Дослідження показали, що участь у програмах із розвитку готовності

до школи має низку переваг, зокрема:

- Підвищення академічної успішності в початкових класах
- Поліпшення соціальних та емоційних навичок
- Зменшення відставання в розвитку і необхідності спеціальної освіти
- Зниження ймовірності відсіву зі школи

Під час вибору програми з розвитку готовності до школи слід враховувати такі чинники:

1. Навчальний план, який охоплює всі важливі сфери розвитку, такі як пізнання, соціально-емоційні навички та фізичний розвиток.

2. Програми мають бути з кваліфікованим і досвідченим персоналом, який розуміє потреби дітей дошкільного віку.

3. Наявність і якість ресурсів програми, таких, як: навчальні матеріали, ігрові майданчики та обладнання.

4. Програма має бути зручно розташована та відповідати графіку роботи батьків.

Програми з розвитку готовності до школи відіграють важливу роль у забезпеченні того, щоб діти були готові до успішного початку свого освітнього шляху. Обираючи високоякісну програму, батьки можуть допомогти своїм дітям розвинути навички та знання, необхідні їм для досягнення успіху в школі та за її межами.

1.3 Відмінності готовності дітей шестирічного та семирічного віку до початку навчання в школі

Дошкільний вік – це період розвитку дитини від народження до вступу до школи, зазвичай з трьох до шести або семи років. Це важливий етап, коли діти швидко ростуть і розвиваються у всіх сферах: фізичній, когнітивній, соціальній та емоційній.

Схарактеризуємо особливості дошкільного віку. Так, фізичний

розвиток включає швидке зростання і збільшення ваги, розвиток дрібної та великої моторики, поліпшення координації та балансу. Когнітивний розвиток охоплює розвиток мови та мовлення, розуміння основних понять і розв'язання простих проблем, розвиток уяви та творчості. Соціально-емоційний розвиток передбачає розвиток почуття власної гідності та впевненості в собі, покращення соціальних навичок і вміння спілкуватися з іншими, розвиток емоційної регуляції та здатності висловлювати свої почуття.

Основними сферами розвитку в дошкільному віці є такі:

1. Мова і грамотність: розвиток словникового запасу, розуміння мови, ранні навички читання і письма.
2. Математика: розуміння чисел, форм і основних математичних операцій.
3. Природознавство: вивчення навколишнього світу, живої природи та неживої природи.
4. Соціально-емоційний розвиток: догляд за собою, взаємодія з іншими, управління емоціями.
5. Фізичний розвиток: розвиток основних рухових навичок, координації та балансу.
6. Мистецтво і творчість: розвиток уяви, творчих здібностей і самовираження.

Дошкільний вік – це фундаментальний період для розвитку дитини. Досвід, який здобутий у ці роки, закладає основу для майбутніх академічних успіхів, соціального та емоційного благополуччя. Якісна дошкільна освіта може допомогти дітям розвинути необхідні навички й впевненість для успішного переходу в початкову школу та подальше життя.

Розглянемо особливості розвитку дітей шестирічного віку.

Фізичний розвиток дитини шестирічного віку передбачає, що її середній ріст 115-120 см, середня вага становить 20-23 кг, наступає покращення координації та рівноваги, підвищена витривалість і фізична активність, починають прорізуватися постійні зуби.

Когнітивний розвиток охоплює такі параметри: поліпшення короткочасної та довготривалої пам'яті, здатність концентруватися на завданнях протягом більш тривалих періодів часу, граматики і словниковий запас значно розширюються, покращується здатність висловлювати думки і почуття, дитина розуміє причинно-наслідкові зв'язки, класифікує об'єкти і розв'язує прості проблеми. В неї відбувається покращення уваги, контролю над імпульсами та планування.

Для соціально-емоційного розвитку характерно, що діти демонструють зростаючий інтерес до однолітків, розвиваються соціальні групи та дружба, володіють підвищеною здатністю розуміти та висловлювати емоції інших, покращується здатність керувати власною поведінкою та емоціями, дотримання правил і норм.

Діти починають розвивати почуття власної унікальності та самооцінки, їх гра стає складнішою і цілеспрямованішою, з акцентом на правила і командну роботу.

Серед інших особливостей шестирічок є те, що діти дуже допитливі і виявляють великий інтерес до нового досвіду і знань, вони часто занурюються у світ уяви та рольових ігор, Проте в деяких дітей можуть проявлятися страхи перед незнайомими людьми, тваринами або ситуаціями.

Діти шестирічного віку також прагнуть позитивних відгуків і визнання з боку дорослих та однолітків.

Семирічки мають свої показники фізичного розвитку. Їх середній зріст становить 120-125 см, середня вага – 23-26 кг, вони мають підвищену спритність і координацію, покращується дрібна моторика, продовжують прорізуватися постійні зуби.

В когнітивному розвитку семирічок відбувається подальше

покращення короткочасної та довготривалої пам'яті, здатність фокусуватися на завданнях протягом більш тривалих періодів часу, словниковий запас значно розширюється, граматика стає складнішою, покращується здатність переказувати історії та вести бесіди.

В дітей семирічного віку розвивається логічне мислення, здатність розв'язувати складніші проблеми та розуміти причинно-наслідкові зв'язки, відбувається подальше поліпшення уваги, контролю над імпульсами, планування та прийняття рішень.

В соціально-емоційному розвитку семирічок також відбуваються зміни. Діти демонструють міцні дружні стосунки, співпрацю та співчуття до інших. В них удосконалюється здатність розуміти та висловлювати емоції інших стає більш розвиненою.

В дітей продовжують розвиватися здатність керувати власною поведінкою та емоціями, слідувати правилам і нормам, почуття власної унікальності та самооцінки. Вони починають розуміти концепції добра і зла, справедливості та несправедливості.

Серед інших особливостей можемо відзначити високу допитливість і прагнення до знань. Хоча уява залишається сильною, діти починають чіткіше розрізняти реальність і фантазію. У деяких з них можуть зберігатися або з'являтися нові страхи і тривоги.

Семирічки набувають ще більшої незалежності та самостійності. Вони можуть проявляти суперництво і ревності щодо братів і сестер або однолітків

Назвемо основні відмінності шестирічних і семирічних першокласників.

Семирічні першокласники, як правило, мають більш розвинену дрібну моторику, координацію і силу, ніж шестирічні.

Семирічні діти зазвичай можуть концентруватися і утримувати увагу довше, ніж шестирічні.

У семирічних дітей більш розвинені навички читання, письма та лічби.

Семирічні першокласники зазвичай більш незалежні та впевнені в собі, ніж шестирічні. Вони краще розуміють і керують своїми емоціями.

Семирічні діти більш схильні до співпраці і можуть краще працювати в групах.

Семирічні першокласники, як правило, краще підготовлені до академічної роботи, ніж шестирічні.

В семирічних дітей більш розвинені мовні навички та словниковий запас.

Семирічки краще розуміють математичні поняття та вміють розв'язувати прості задачі.

Семирічні першокласники, як правило, більш зрілі та відповідальні, ніж шестирічні.

Семирічки частіше мають друзів і більш розвинену соціальну мережу.

Семирічні діти можуть краще розуміти і слідувати інструкціям.

Важливо зазначити, що ці відмінності є загальними і можуть варіюватися залежно від індивідуального розвитку кожної дитини. Тому не всі шестирічні або семирічні діти відповідають усім цим категоріям.

Вік вступу до першого класу не завжди є точним показником готовності до школи.

В цілому, семирічні першокласники, як правило, більш розвинені соціально, емоційно та академічно порівняно з шестирічними першокласниками. Однак важливо враховувати індивідуальні потреби кожної дитини і забезпечувати відповідну підтримку та ресурси для всіх учнів.

Рівень розвитку готовності семирічок до навчання в школі відрізняється від рівня розвитку дитини шестирічного віку. В них вища координація та дрібна моторика порівняно з шестирічками, краща фізична витривалість і спритність

Також в семирічок більш розвинений мовленнєвий розвиток: граматична та синтаксична складність, покращене візуальне та слухове сприйняття, вищі здібності до аналізу та синтезу, розширений словниковий

запас, більший кругозір. Діти семирічного віку володіють більш зрілими навичками взаємодії з однолітками та дорослими, в них спостерігається підвищена відповідальність і незалежність, Також семирічки краще контролюють власні емоції, вміють справлятися зі стресом.

Діти семирічного віку, як правило, показують вищий рівень розвитку математичних навичок, таких, як: лічба, порівняння чисел і розв'язування простих задач.

Деякі семирічки можуть уже володіти навичками читання і письма, тоді як шестирічки, як правило, ще не досягли цього рівня. Семирічки краще розуміють поняття часу і простору, що полегшує їм виконання шкільних завдань, пов'язаних із цими концепціями.

Висновки до розділу

Готовність – це не просто досягнення певного віку, а результат розвитку. Вона формується на основі допитливості, пізнавальної активності та бажання вчитися і визначається комплексом психологічних якостей, що сприяють успішному входженню дитини у шкільне середовище й активній участі в навчальній діяльності.

Провідними компонентами загальної готовності дитини до навчання в школі є: психологічна, когнітивна, мотиваційна, емоційна, академічна, фізична, соціальна готовність .

Ознаками готовності можемо визначити пізнавальну спрямованість, а саме – інтерес до навчання, прагнення пізнавати нове, бажання опанувати грамоту та ін., розвинене сприймання, мислення, вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, концентрацію уваги, самоконтроль, самооцінку, вміння керувати своєю активністю, спрямовувати її на виконання завдань, позитивне ставлення до навчання, впевненість у своїх силах.

Особливий випадок – шестирічки, незважаючи на збереження деяких дошкільних особливостей, у них проявляється висока чутливість до навчання.

РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДМІННОСТЕЙ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ШЕСТИ- ТА СЕМИРІЧНОГО ВІКУ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

1.1 Організація та проведення дослідження

Протягом лютого – березня 2024 року на базі старших дошкільних груп ДНЗ №36 та перших класів Комунального закладу загальної середньої освіти «Початкова школа №4 Хмельницької міської ради» проводилось експериментальне дослідження, головним завданням якого було з'ясувати та визначити відмінності в рівнях готовності шестирічок та семирічок до шкільного навчання.

Дослідження відбувалося за такими етапами:

- вибір інструментарію дослідження
- проведення діагностичного дослідження
- розроблення та надання рекомендацій психологам, педагогам, батькам щодо покращення рівня готовності дитини до школи.

Дослідження мало на меті вивчення рівнів сформованості компонентів готовності дитини до школи. Для цього ми використали комплекс методик, розташованих в Додатках.

Діагностика рівня сформованості фізичного компонента готовності дитини до шкільного навчання дає можливість оцінити її загальний стан здоров'я та визначити рівень фізичної підготовленості. Ця інформація є важливою для розроблення відповідних освітніх програм та заходів, які допоможуть дитині успішно адаптуватися до шкільного середовища.

Діагностика рівня сформованості фізичного компонента готовності відбувалася за допомогою: тесту фізичних навичок, який вимірює основні рухові навички, такі як рівновага, координація та спритність, опитувальника рухових навичок, що оцінює грубі та дрібні рухові навички дитини, прямих

спостережень за фізичною активністю та розвитком.

Мотиваційна готовність передбачає такі показники:

- сформоване правильне уявлення про школу
- позитивно-емоційне ставлення до навчання, що сприймається як серйозна та соціально значуща діяльність
- бажання ходити до школи та вчитися без зовнішнього тиску
- здатність узгоджувати мотиви поведінки
- позитивне ставлення до вчителя, розуміння його професійної ролі та позиції
- готовність прийняти на себе роль учня

Нами використано такі методики для визначення сформованості *мотиваційного компонента готовності до школи*:

1. Спостереження за поведінкою дитини в різних ситуаціях, пов'язаних із навчанням та пізнавальною діяльністю.
2. Інтерв'ю з дитиною та батьками про її інтереси, мотиви та бажання вчитися.
3. Малюнок «Школа». Дитина малює школу та оцінюються її уявлення про неї, очікування та ставлення.
4. Сюжетні картинки. Дитині показують картинки із зображеннями шкільних ситуацій та просять розповісти, що відбувається.
5. Анкета «Мотиваційна готовність до школи», в якій оцінюються мотивація до навчання дитини, її ставлення до школи та пізнавальної діяльності.
6. Анкета для батьків, в якій батьки оцінюють мотивацію дитини до школи та їхнє власне ставлення до освіти.
7. Гра «Уроки». Дитина грає в школу та оцінюється її бажання брати участь у навчальному процесі, рівень пізнавальної активності та інтерес до навчання.
8. Гра «Крамничка». Дитина купує в магазині шкільне приладдя, і оцінюється її мотивація до придбання цих предметів.

9. Методика «Включення у навчальне завдання». Дитині пропонується цікаве навчальне завдання й оцінюється її бажання та здатність залучитися до неї.

10. Методика «Незакінчена розповідь». Дитині пропонується продовжити незавершену розповідь на шкільну тему та оцінюються її фантазія, творчий підхід та ставлення до навчання.

Тест «Шкала мотиваційної готовності до школи», що оцінює мотивацію до навчання, ставлення дитини до школи та бажання навчатися.

Соціальна готовність майбутніх першокласників до шкільного навчання охоплює:

- розвиток мови та мови
- здатність розуміти та висловлювати свої думки та почуття
- вміння слухати та спілкуватися з іншими
- знання норм та правил спілкування
- готовність до співпраці та взаємодії з однокласниками та

вчителем

Рівень сформованості *соціальної готовності* майбутніх першокласників шести і семи років до шкільного навчання ми оцінювали за такими методиками:

1. Бесіда «Розмова про школу».

Дитині ставляться запитання про школу, її правила, обов'язки учня.

Аналізується ставлення дитини до школи, розуміння її вимог, мотивації до навчальної діяльності.

2. Методика «Соціометрія» (Тест «Будиночки»), що виявляє структуру міжособистісних стосунків у дитячій групі.

3. Спостереження за дитиною в дитячому садку або вдома, що дозволяє оцінити її комунікативні навички у реальному житті. Фіксуються ситуації, в яких дитина виявляє ініціативу у спілкуванні, її вміння висловлювати свої думки, ставити запитання.

Критеріями оцінки соціальної готовності до школи будуть:

- адекватне розуміння соціальних ситуацій;
- вміння використовувати мову для висловлення думок і почуттів;
- навички вступу в контакт та підтримання спілкування;
- вміння ставити запитання та відповідати на них;
- розуміння і дотримання норм та правил спілкування;
- мотивація до спілкування і взаємодії з оточуючими.

Психологічний компонент готовності майбутніх першокласників до школи є важливим аспектом загальної готовності дитини до нового етапу його життя. Він включає здатність дитини регулювати свої дії, досягати поставлених цілей і справлятися з труднощами.

Основними складовими психологічного компонента готовності до шкільного навчання є:

- цілеспрямованість – здатність дитини ставити перед собою цілі та прагнути до їх досягнення
- саморегуляція як вміння контролювати свої емоції та поведінку, спрямовуючи їх на здійснення поставлених завдань.
- ініціативність, що передбачає прагнення самостійного виконання дій та пошуку нових можливостей.
- наполегливість – здатність не здаватися перед труднощами та продовжувати рухатися до наміченої цілі.
- відповідальність: усвідомлення необхідності відповідати за свої дії та вчинки.

Психологічний компонент готовності майбутніх першокласників до шкільного навчання проявляється в таких показниках: дитина виявляє інтерес до навчання та шкільного життя, здатна висувати перед собою завдання та виконувати їх, не відволікаючись. Дитина вміє долати труднощі і не здається перед невдачами, виявляє ініціативу в різних видах діяльності та прагне самостійності, розуміє важливість дотримання правил та відповідає за свої вчинки.

Розвинений психологічний компонент готовності до школи допомагає

дитині успішно адаптуватися до нових вимог, виявляти цілеспрямованість, наполегливість та відповідальність у навчальній діяльності.

Методи, які можна використати для оцінки *психологічного компонента готовності* майбутніх першокласників до школи:

1. Спостереження за поведінкою дитини в різних ситуаціях, звертаючи увагу на її здатність дотримуватися правил і норм, уміння контролювати свої імпульси, здатність виявляти наполегливість і доводити розпочату справу до кінця

2. Методика «Лабіринт», що оцінює цілеспрямованість, планування та самоконтроль.

3. Методика «Незакінчені речення», що виявляє рівень розвитку довільності, саморегуляції та вміння приймати рішення.

4. Методика «Коректурна проба», що оцінює увагу, концентрацію та здатність до самоконтролю.

5. Опитувальники та анкети:

- опитувальник для батьків, що дає можливість оцінити спостереження батьків за проявами волі у поведінці дитини.
- опитувальник для вихователів, що дозволяє одержати оцінку вольового компонента з боку вихователів дитячого садка.

6. Малюнкові тести («Людина», «Будинок», «Дерево»), що дозволяють виявити приховані мотиви, установки та рівень вольового розвитку дитини.

7. Рольові ігри, які оцінюють здатність дитини виконувати різні ролі, дотримуватися правил та долати перешкоди.

Використовуючи ці методики, можна комплексно оцінити психологічний компонент готовності майбутніх першокласників до школи та розробити відповідні рекомендації для розвитку їх вольових якостей.

Для оцінки *сформованості рівня когнітивної готовності* шестирічок та семирічок використали тест Векслера за шкалою інтелекту для дошкільнят, який вимірює вербальні та невербальні здібності, необхідні для

успішного навчання у школі.

Діагностика *емоційного компонента* *готовності* майбутніх першокласників до школи – це важливий етап у визначенні їхньої готовності до навчання. Серед методів, що допомагають оцінити емоційний компонент можна використати:

1. Спостереження:

- Взаємодія з іншими дітьми: як дитина спілкується з іншими дітьми, чи вона легко знаходить спільну мову, чи агресивна, чи боязлива.

- Реакція на труднощі: як дитина реагує на невдачі, чи вона швидко засмучується, чи здається, чи шукає допомоги?

- Настрій та емоційний стан: чи дитина переважно весела, чи сумна, чи неспокійна?

2. Опитувальники та анкети:

- Анкета для батьків дозволяє зібрати інформацію про емоційний стан дитини з точки зору батьків.

- Анкета для вихователів дає змогу оцінити емоційний розвиток дитини в дитячому садку.

3. Проективні методики:

- Малюнкові тести: «Людина», «Будинок», «Дерево» допомагають виявити емоційний стан дитини.

- Рольові ігри, що оцінюють здатність дитини ідентифікувати та висловлювати різні емоції.

4. Ігри на емоційний розвиток, які допомагають дітям краще пізнавати свої емоції, навчатися їх виражати та регулювати.

Психологам необхідно використовувати комплексну оцінку для оцінки *емоційного компонента* *готовності* майбутнього першокласника до шкільного навчання, що включає різні методи. Проте всі вони мають бути адаптовані до віку дитини. Також важливо враховувати індивідуальні особливості дитини. Результати діагностики мають бути використані для розроблення рекомендацій щодо розвитку емоційного компонента *готовності*

до школи.

За допомогою діагностики психолог може виявити рівень емоційної зрілості дитини, її здатність справлятися зі стресом та труднощами, рівень самоконтролю та емоційної регуляції, здатність до співчуття та емпатії. Наявність емоційної готовності у майбутнього першокласника є важливою складовою успішного навчання в школі. Тому раннє виявлення проблем та їх корекція можуть забезпечити дитині більш щасливе та успішне шкільне життя.

Анкета для батьків «Оцінка особливостей поведінки дитини 6-7 років»

Батькам пропонують оцінити особливості поведінки за останнє півріччя – рік.

Якщо дана особливість поведінки властива дитині і з'явилась недавно, то відповідний пункт оцінюється 2 балами, якщо вказані особливості з'являються час від часу незалежно від віку 1 бал, за їх відсутністю ставиться 0 балів.

1. В останній час (півроку – рік) сильно змінилася, стала зовсім іншою.
2. Часто грубіянить, намагається «переговорити» дорослого.
3. Закинула свої улюблені іграшки і заняття, постійно проводить час на подвір'ї з іншими дітьми.
4. Втратила цікавість до дитячого садка, стала ходити туди з великим небажанням.
5. Багато запитує про школу, просить пограти з нею в школу.
6. Надає перевагу спілкуванню зі старшими дітьми і дорослим іграм з малечою.
7. Стала впертою, в усьому відстоює свою думку.
8. Кривляється, говорить писклявим голосом.
9. Постійно свариться з батьками з будь-якого приводу, навіть незначного.
10. Прагне наслідувати дорослих, з бажанням виконує їх обов'язки.

Аналіз результатів

20-11 балів – скоріше за все, труднощі в вихованні дитини зумовлені кризою розвитку, необхідно переглянути своє ставлення до дитини і до системи вимог, інакше негативні симптоми кризи можуть стати стійкими рисами характеру.

10-6 балів – негативні реакції дитини є, скоріше всього, проявом індивідуальних особливостей чи результатом неправильного виховання, а не вікової кризи.

5-0 балів – для цього віку дитина занадто спокійна, необхідно придивитися до неї уважніше, можливо вона відстає від однолітків в своєму розвитку

Методика «Ставлення дитини до чужого дорослого» (для батьків і вихователів)

Якщо відмічена особливість поведінки властива дитині, то відповідне твердження оцінюється в 1 бал, якщо ні – 0 балів.

1. Дитина розмовляє з вихователем чи іншим значущим для неї дорослим тільки тоді, коли знаходиться з ним наодинці чи після деяких зусиль «розговорити» її.

2. Обманує зі страху.

3. Дуже болісно переживає, плаче, ображається, якщо їй роблять зауваження.

4. Дуже тривожна, щоб бути неслухняною.

5. Любить, щоб до неї проявляли симпатію, але не просить про це.

6. Ніколи не приносить дорослому і не показує знайдених нею речей.

7. Вітається з вихователем тільки тоді, коли він зверне на неї увагу.

8. Не підходить до дорослого з власної ініціативи.

9. Ніколи не просить про допомогу.

10. Легко стає «нервовою», червоніє, коли їй задають запитання.

Оцінка результатів

10 – 7 балів – у дитини складні труднощі у спілкуванні, зумовлені

негативним переживанням з приводу контактів з чужими дорослими.

3 – 6 балів – труднощі в спілкуванні можуть бути зумовленими не ставленням до дорослого, а конкретною ситуацією (не відповідає на питання вихователя через страх, що інші діти будуть над нею сміятися) чи недоліками виховання.

1 – 3 бала – скоріше за все, це прояви деяких індивідуальних особливостей дитини, про які потрібно повідомити майбутнього вчителя.

Для підготовки дітей до школи важливе значення має дошкільний період.

Важливе значення має комплексний підхід, коли потрібно працювати над різними аспектами розвитку дитини, включаючи соціальний, фізичний, емоційний та інтелектуальний.

Також для успішної підготовки дитини необхідна тісна співпраця дошкільного закладу та сім'ї.

Соціометрія для дошкільників Методика «Два будиночки»

Мета: виявлення дітей з проблемами у спілкуванні.

Обладнання: лист паперу, на якому малюються два будинки. Один із них більший – червоного кольору, інший менший – чорного кольору. Як правило, цей малюнок не готують заздалегідь, а малюють на очах у дитини чорним і червоним олівцями.

Інструкція: дитині говорять: «Подивись на ці будиночки. Уяви собі, що червоний будиночок належить тобі, в ньому багато цікавих іграшок, і ти можеш запросити до себе всіх, кого захочеш. А в чорному будинку іграшок немає зовсім. Подумай і скажи, кого б із дітей своєї групи ти запросив би до себе, а кого запросив би в чорний будиночок».

Психолог записує тих дітей, яких дитина забирає до себе в червоний будиночок, і тих, кого вона хоче відселити в чорний будиночок.

Після закінчення роботи дитину запитують, чи не хоче вона поміняти кого-небудь місцями, чи не забула когось.

Аналіз результатів:

Потрібно звернути увагу на те, скільки дітей дитина помістила в червоний будиночок, а скільки в чорний, по відношенню до яких дітей групи зроблений позитивний вибір, а по відношенню до кого – негативний.

Для кожної дитини рахується кількість позитивних (кількість балів зі знаком «+») і негативних виборів (кількість балів зі знаком «-») зі сторони інших дітей групи, потім від більшого числа віднімають менше і ставлять знак більшого числа.

+ 4 і більше балів – набирають «соціометричні зірки», це зовні привабливі, достатньо впевнені в собі діти, які користуються авторитетом в групі однолітків, вони лідирують в іграх, з ними охоче дружать інші діти.

Від + 1 до + 3 балів (виборів зі знаком «-» немає) – ці діти надають перевагу іграм і спілкуванню з постійним обмеженим колом друзів (чи одним постійним другом), при цьому з іншими дітьми вони майже не конфліктують, в своїй маленькій групі можуть бути лідером.

Від – 2 до + 2 балів (сума складається з «+» і «-») – активні, рухливі, достатньо спілкуються з іншими дітьми, але нерідко конфліктні діти, вони легко вступають у гру, але також легко сваряться і відмовляються гратися, часто ображаються і ображають інших, але легко забувають образи. 0 балів (вибори зі знаком «+» зі знаком «-» відсутні) – цих дітей просто не помічають, їх ніби немає в групі, як правило це тихі, малоактивні діти, які грають наодинці і прагнуть до контактів з однолітками: частіше за все такі результати отримують по відношенню до дітей, які часто хворіють і тих, хто недавно з'явився в колективі.

- 1 і менше балів – це діти, якими нехтують однолітки, нерідко вони зовні мало привабливі чи мають явно виражені фізичні дефекти: нервозні, занадто конфліктні, негативно поведуть себе по відношенню до інших дітей. Особливу увагу потрібно звернути на тих дітей, які основну кількість дітей помістили в чорний будиночок, залишаючись наодинці чи оточуючи себе дорослими. Як правило, це дуже замкнуті діти, які ні з ким не спілкуються

або, навпаки, конфліктують, які встигли посваритися уже зі всією групою. Передбачити труднощі у спілкуванні з однолітками в школі у таких дітей можна з більшою ймовірністю

Методика «Ставлення дитини до однолітків (для батьків і вихователів)»

Якщо відмічена особливість поведінки властива дитині, то відповідне твердження оцінюється в 1 бал, якщо ні – 0 балів.

1. Старається уникнути активної участі в грі.
2. Не проявляє приязні і доброзичливості до інших дітей.
3. Ніколи не ділиться з іншими дітьми іграшками і солодощами.
4. Не надає допомоги іншим, навіть якщо їй про це попросять.
5. Погоджується на другорядні ролі, ніколи не висловлює бажання бути головним у грі.
6. У неї немає друзів ні в дитячому садочку, ні на подвір'ї.
7. Уникає спілкування з іншими дітьми.
8. У грі завжди прагне отримати значиму роль, а якщо не отримує, то відмовляється грати.
9. Не проявляє зацікавленості до колективних ігор, грає наодинці.
10. Часто жаліється дорослим, що її ображають інші діти.

Оцінка результатів

7 - 10 балів – у дитини серйозні труднощі в спілкуванні, пов'язані з негативним ставленням до інших дітей, ці труднощі можуть виявитися в стосунках з однокласниками в школі.

– 6 балів – труднощі зумовлені невмінням встановлювати контакти з однолітками частіше за все через недостатній досвід спілкування чи через невпевненість в собі.

1 – 3 бала – труднощі в спілкуванні ситуативні чи зумовлені деякими індивідуальними особливостями дитини, які, як правило, корегуються під впливом дитячого колективу.

*Методика «Читання казки» на визначення домінуючого ігрового або
пізнавального мотиву дитини*

Хід дослідження

На столі виставлено звичайні, не надто привабливі іграшки, дітям пропонують упродовж хвилини розглянути їх. Після цього дітей підкликають і пропонують послухати казку, яку вони раніше не чули. На цікавому місці читання переривається і експериментатор запитує дітей, чого їм хочеться: погратися з виставленими на столі іграшками або дослухати казку до кінця

Чому зайці взимку носять білі шубки

Зустрілися якось у лісі Мороз і Заєць.

Мороз нахвалявся:

— Я найсильніший у лісі. Кожного заморожу, перетворю на бурульку.

— Не хвалися, Морозе Васильовичу, не здолаєш! — каже Заєць.

— Ні, здолаю!

— Ні, не здолаєш! — наполягає на своєму Заєць.

Сперечалися вони, сперечалися. Захопив Мороз заморозити Зайця.

І каже: «Давай, Зайцю, поб'ємося об заклад, що я тебе переможу».

— Давай, — погодився Заєць. (Тут читання переривається).

Мороз почав Зайця морозити. Холоду напустив, крижаним вітром закрутив. А заєць почав бігати, скакати. Катається по снігу, співає: Князеві тепло, Князеві гаряче, Гріє, горить Сонечко яскраве!

Стомився Мороз, міркує: «Який сильний Заєць». А сам ще сильніше лютує, такого холоду напустив, що кора на деревах лопається, тріщить.

А Зайцеві байдуже. Зовсім вибився із сил Мороз, а Заєць не замерз.

Відступив Мороз від Зайця: «Хіба тебе заморозиш — дуже ти спритний та прудкий!»

Подарував Мороз Зайцеві білу шубку. Відтоді зайці взимку ходять у білих шубках.

Інтерпретація результатів

Діти з вираженим пізнавальним інтересом воліють дослухати казку.

Діти зі слабкою пізнавальною потребою воліють погратися. Але гра їх, як правило, може бути суто маніпулятивною.

2.2 Аналіз та інтерпретація результатів дослідження

Для оцінки підготовленості дітей шестирічного та семирічного віку до навчання в школі нами використано методики «Лабіринт», «Незакінчені речення», «Коректурна проба», соціометрія «Два будиночки», «Читання казки» на визначення домінуючого ігрового або пізнавального мотиву дитини, тест Векслера, опитувальники «Ставлення дитини до однолітків» (для батьків і вихователів), «Ставлення дитини до чужого дорослого» (для батьків і вихователів), анкета для батьків «Оцінка особливостей поведінки дитини 6-7 років».

Оцінка готовності дітей шестирічного віку до шкільного навчання очима батьків, вихователів та психолога подана в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Оцінка готовності дітей шестирічного віку до навчання в школі

№	Види готовності	Батьки	Вихователі	Психолог
1.	Психологічна готовність	4,2	4,0	3,7
2.	Когнітивна готовність	4,1	4,0	3,9
3.	Академічна готовність	4,0	3,8	3,8
4.	Соціальна готовність	4,3	4,0	3,7
5.	Емоційна готовність	4,1	3,9	3,8
6.	Мотиваційна готовність	4,2	4,0	3,8
7.	Фізична готовність	4,7	4,5	4,2

В таблиці 2.2 розкрито оцінку готовності дітей семирічного віку до

навчання в школі. Думки батьків та вихователів щодо підготовленості майбутніх першокласників до шкільного навчання майже співпадають, а проведені психологом спостереження та дослідження трохи відрізняються.

Таблиця 2. 2 – Оцінка готовності дітей семирічного віку до навчання в школі

№	Види готовності	Батьки	Вихователі	Психолог
1.	Психологічна готовність	4,6	4,4	4,2
2.	Когнітивна готовність	4,8	4,4	4,1
3.	Академічна готовність	4,5	4,3	4,0
4.	Соціальна готовність	4,8	4,6	4,4
5.	Емоційна готовність	4,8	4,3	4,3
6.	Мотиваційна готовність	4,6	4,4	4,4
7.	Фізична готовність	4,7	4,6	4,4

Під час проведення дослідження з'ясувалося, що 13% дітей шестирічного віку і 8% дітей семирічного віку неготові до шкільного навчання. Саме з ними потрібна спільна скоординована робота батьків, вихователів і психолога.

З високим рівнем готовності до навчання в школі було 36% дітей шестирічного віку і 78% дітей семирічного віку.

Серед майбутніх першокласників, які умовно готові до навчання, 54% дітей шестирічного віку і 17% дітей семирічного віку.

Отже, є суттєва різниця між рівнями готовності майбутніх першокласників до навчання в школі шести- і семирічного віку.

За даними, одержаними в результаті проведення спостережень, анкетувань, психологічних методик побудували діаграму, що показує рівень сформованості готовності дітей шести- та семирічного віку до навчання в школі за результатами опитування батьків, вихователів та психолога.

Як видно з рисунку 2.1, думки батьків та вихователів щодо підготовленості майбутніх першокласників до шкільного навчання майже співпадають, а проведені психологом спостереження та дослідження трохи відрізняються.

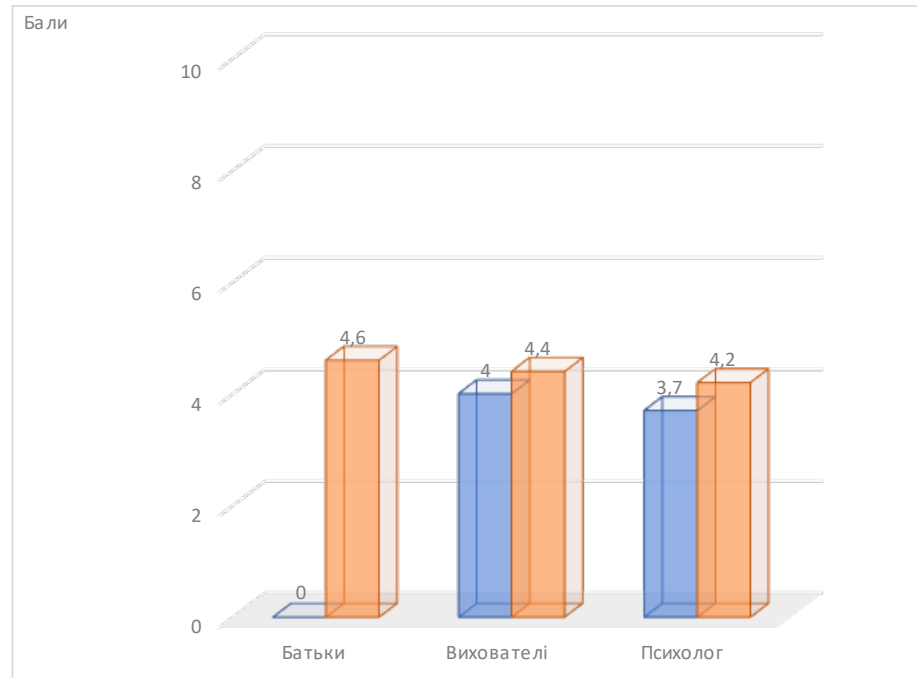

Рисунок 2.1 – Діаграма сформованості готовності дітей шести- та семирічного віку до навчання в школі за результатами опитування батьків, вихователів та психолога

Розкриємо оцінку розвитку дитини, яка демонструє високий рівень розвитку готовності до шкільного навчання.

Психологічна готовність:

1. Дитина охоче спілкується, уважно слухає запитання і завдання, активно та старанно працює.
2. Емоційні реакції дитини адекватні, поведінка збалансована.

Дрібна моторика:

1. Дитина впевнено володіє олівцем, спостерігається чіткість ліній, використання насичених кольорів, передача розмірів, простору та сюжету.

2. Дитина точно копіює зразки, впевнено виконує елементи.

В координації та руховій активності зустрічаються:

1. Макро- і мікрорухи: дитина безпомилково виконує інструкції, впевнена координація рухів.

2. Дзеркальне відображення: дитина володіє здатністю точно повторити рухи в дзеркальному відображенні.

3. Деталізація: в дитини є уміння доповнити малюнки деталями, показати динаміку руху.

4. Організація рухів: дитина вміє контролювати рухи в просторі.

В розвитку мови спостерігається швидке заучування слів.

В розвитку пізнання дитині притаманна здатність складати конструкції за зразком, вона розуміє склад числа, вміє представити це на різних формах.

Отже, дитина демонструє високий рівень розвитку в різних сферах:

Психологічна готовність до навчання: дитина добре спілкується, вмотивована до навчання, емоційно стабільна.

Дрібна моторика: впевнено володіє олівцем, в неї добре розвинена координація рухів рук.

Розвиток мови: дитина швидко запам'ятовує слова.

Розвиток пізнання: дитина здатна розв'язувати прості завдання, розуміє і застосовує логіку.

Така дитина добре підготовлена до навчання.

Схарактеризуємо особливості дитини, яка готова до навчання психологічно зріла.

В таких дітей висока мотивація до навчання, вони активні, зацікавлені, готові співпрацювати з дорослими. В них гарно розвинена дрібна моторика (малювання, письмо), координація рухів.

Розвинена мовно-слухова пам'ять. Дитина швидко заучує слова, добре сприймає інструкції.

Проте в цієї дитини недостатня сформованість невербальних способів пізнавальної активності: може бути складно розуміти і використовувати

жести, міміку для передачі інформації.

Недостатній розвиток наочно-образного мислення: дитині може бути складно уявити і перетворити образ в словесний опис або навпаки.

Низька швидкість просторових дій: дитині може бути складно орієнтуватися в просторі та швидко виконувати завдання, що вимагають просторових навичок.

Ознаки дітей, які умовно готові до навчання:

1. Фізичний розвиток:

Добре розвинена дрібна моторика: дитина здатна тримати олівець, малювати, вирізати, застібати гудзики.

В дитини нормальна координація рухів: вона вміє ходити, бігати, стрибати, кидати та ловити м'яча.

В дитини відсутні серйозні захворювання, що заважають навчанню.

2. Емоційний розвиток:

Дитина здатна самостійно одягатися, дотримуватися гігієни, контролює власні емоції, здатна заспокоїтися, якщо щось не виходить.

Соціальні навички розвинені, дитина вміє спілкуватися з іншими дітьми, гратися разом, дотримуватись правил гри.

В дитини є бажання пізнавати світ, ставити питання, експериментувати. Вона здатна зосереджуватись на певній діяльності протягом незначного проміжку часу.

3. Когнітивний розвиток:

Дитина здатна спілкуватися повними реченнями, розуміти складні інструкції, формулювати запитання. Вона запам'ятовує назви, кольори предметів, форми, короткі вірші.

В неї розвинена здатність розв'язувати прості завдання, знаходити закономірності.

Дитина вміє фантазувати, придумувати історії, використовувати іграшки в різних ролях.

Проте психологу і батькам важливо пам'ятати, що кожна дитина

розвивається індивідуально, а наведені вище ознаки є лише орієнтирами.

Розкриємо ознаки дітей, які неготові до школи.

1. Фізичний розвиток:

В таких дітей є певні проблеми з дрібною моторикою, виникають труднощі з триманням олівця, малюванням, вирізанням, застібанням гудзиків. Їм притаманна слабка координація рухів, існують труднощі з ходьбою, бігом, стрибанням, киданням та ловлею м'яча. Діти мають постійні проблеми зі здоров'ям, що заважають навчанню.

2. Емоційний розвиток:

Діти нездатні самостійно одягатися, їсти, дотримуватись гігієни. В них немає віри в свої сили, страх невдачі. Вони не здатні контролювати емоції, в них виникають часті спалахи гніву. Діти не можуть заспокоїтись, коли щось не виходить.

В таких дітей є труднощі з соціалізацією, а саме – нездатність спілкуватися з іншими дітьми, гратися разом, дотримуватись правил гри.

В них відсутній інтерес до навчання. Вони не бажають пізнавати світ, ставити запитання, експериментувати.

В таких дітей низький рівень уваги, вони не здатні зосереджуватись на певній діяльності протягом незначного проміжку часу.

3. Когнітивний розвиток:

В таких дітей недостатній рівень мовленнєвого розвитку, а саме – в них виникають труднощі з розмовою повними реченнями, розумінням складних інструкцій, формулюванням запитань. Вони мають труднощі з запам'ятовуванням назв, кольорів, форм, коротких віршів.

В дітей недостатньо розвинуте логічне мислення, є труднощі із розв'язуванням простих завдань, знаходженням закономірностей. Вони нездатні фантазувати, придумувати історії, використовувати іграшки в різних ролях.

За даними проведеного дослідження побудовано діаграму, яка розкриває характеристику сформованості готовності дітей шести- та

семирічного віку до навчання в школі.

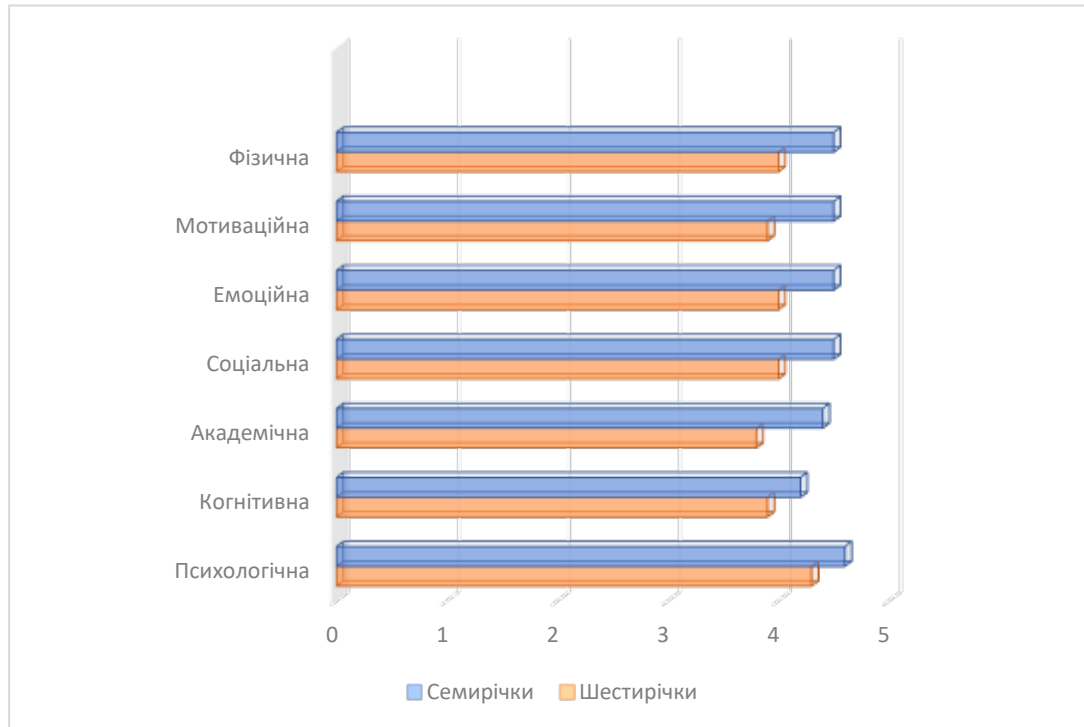

Рисунок 2.2 – Динаміка характеристик сформованості готовності дітей шести- та семирічного віку до навчання в школі

З рисунка 2.2 видно, що рівень розвитку готовності семирічок до навчання в школі суттєво відрізняється від рівня розвитку дитини шестирічного віку.

2.3 Рекомендації педагогам, батькам та психологам щодо визначення ступеня готовності дитини до школи

Для розвитку готовності майбутніх першокласників до шкільного навчання можна використати такі вправи:

- постановка цілей: допомагати дитині ставити перед собою цілі і підтримувати її в їх досягненні.
- зміцнення саморегуляції: вчити дитину контролювати свої емоції та поведінку, справлятися з імпульсами та відкладати задоволення.

- розвиток ініціативи: заохочувати самостійність дитини та створювати можливості для прийняття рішень.
- формування наполегливості: підтримувати дитину у її прагненні долати труднощі та не здаватися перед невдачами.
- виховання відповідальності: привчати дитину до відповідальності за свої дії та вчинки, обговорюючи з нею наслідки її вибору.

Також можна проводити тренінгові вправи:

- вправи на розвиток самоконтролю: вчать дитину керувати своїми емоціями та поведінкою.
- вправи на розвиток цілеспрямованості: допомагають дитині ставити цілі та досягати їх.
- вправи на розвиток наполегливості: тренують здатність дитини долати труднощі та не здаватися перед перешкодами.

З дітьми, в яких недостатньо сформована готовність до шкільного навчання, необхідно продовжувати розвивати невербальні способи пізнавальної активності: грати в ігри з жестами, мімікою, розглядати картинки і описувати їх словами, створювати власні історії з допомогою жестів, розвивати наочно-образне мислення: грати в ігри з моделюванням (наприклад, з LEGO), малювати і описувати свої малюнки, читати казки і використовувати візуальні матеріали для кращого розуміння.

Вправи та ігри для розвитку психологічної готовності дошкільнят:

1. Розвиток пізнавальної спрямованості:

Гра «Чомучки». Заохочуйте дітей до запитань «чому?» Разом шукайте відповіді, використовуйте енциклопедії, інтернет.

Гра «Дослідники». Проводьте прості досліди, наприклад, спостерігайте за ростом рослини, зміною стану води при нагріванні.

Гра «Мандрівники». Відвідайте музеї, виставки, зоопарки, пізнаючи нове.

2. Розвиток розумової готовності:

Гра «Логічні ланцюжки». Складайте з кубиків або картинок прості

сюжети.

Гра «Сортуй і класифікуй». Розкладайте предмети за кольором, формою, розміром, призначенням.

Гра «Знайди пару». Грайте в «пам'ять», шукаючи однакові картинки.

Гра «Розгадки та загадки». Розгадуйте прості загадки, складіть свої.

3. Розвиток навчальних вмінь:

Гра «Увага, увага!» Виконуйте прості вправи на увагу, наприклад, знайти заховані предмети, розпізнати різниці між картинками.

Гра «Зроби як я! ». Вчіться копіювати рухи, малюнки.

Гра «Я сам!». Дозволяйте дітям самостійно виконувати прості завдання, наприклад, одягатись, мити руки.

4. Розвиток довільного управління поведінкою:

Гра «За правилами». Навчайте дітей дотримуватись правил в іграх, наприклад, в шахи, лото.

Гра «Добре – погано». Обговорюйте правила поведінки, що дозволено, що ні.

5. Розвиток емоційної готовності:

Бесіда «Моя школа». Обговорюйте шкільні теми, познайомте з новими літерами, числами.

Читання казок про школу та учнів.

Ігри «Шкільні друзі». Відвідуйте майданчики для гри з дітьми старшого віку.

Поради батькам щодо покращення готовності дітей до навчання в школі:

1. Створіть вдома позитивний настрій. Розповідайте дітям про школу з захопленням.
2. Заохочуйте допитливість дітей. Відповідайте на дитячі питання, читайте книги, відвідуйте цікаві місця.
3. Розвивайте навчальні навички дітей. Грайте з ними в ігри, що стимулюють увагу, пам'ять, логіку.

4. Визнавайте досягнення дітей. Хваліть їх за успіхи і підтримуйте в випадку невдач.

5. Залучайте дітей до творчості. Заохочуйте малювання, ліплення, музикування.

Висновки до розділу

Для оцінки підготовленості дітей шестирічного та семирічного віку до навчання в школі нами використано методики «Лабіринт», «Незакінчені речення», «Коректурна проба», соціометрія «Два будиночки», «Читання казки» на визначення домінуючого ігрового або пізнавального мотиву дитини, тест Векслера, опитувальники «Ставлення дитини до однолітків» (для батьків і вихователів), «Ставлення дитини до чужого дорослого» (для батьків і вихователів), анкета для батьків «Оцінка особливостей поведінки дитини 6-7 років».

Дослідження показало, що шестирічам властива мимовільна увага, нестійка пам'ять та розумові дії, для них характерні довільні навчальні дії, а для семирічок характерні тривала довільна увага, уважність в процесі роботи, що потребує розумових дій.

Семирічні першокласники, як правило, більш розвинені соціально, емоційно й академічно порівняно з шестирічними першокласниками.

Діти семирічного віку володіють більш зрілими навичками взаємодії з однолітками та дорослими, в них спостерігається підвищена відповідальність і незалежність,

Під час проведення дослідження з'ясувалося, що 13% дітей шестирічного віку і 8% дітей семирічного віку неготові до шкільного навчання. Саме з ними потрібна спільна скоординована робота батьків, вихователів і психолога.

З високим рівнем готовності до навчання в школі було 36% дітей

шестирічного віку і 78% дітей семирічного віку.

Серед майбутніх першокласників, які умовно готові до навчання, 54% дітей шестирічного віку і 17% дітей семирічного віку.

Отже, є суттєва різниця між рівнями готовності майбутніх першокласників до навчання в школі шести- і семирічного віку.

Тому важливо враховувати індивідуальні потреби кожної дитини незалежно від віку і забезпечувати відповідну підтримку та ресурси для всіх учнів.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

1. Аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми показав, що важливо враховувати індивідуальність розвитку дітей при підготовці їх до школи. Готовність дитини до школи є безперервним процесом, що формується в кінці дошкільного дитинства. Вона включає в себе такі компоненти, як: психологічна готовність, мотиваційна готовність, когнітивна готовність, академічна готовність, соціальна готовність, емоційна готовність, вольова готовність та фізична готовність.

2. Семирічні першокласники, як правило, більш розвинені соціально, емоційно й академічно порівняно з шестирічними першокласниками. Однак важливо враховувати індивідуальні потреби кожної дитини і забезпечувати відповідну підтримку та ресурси для всіх учнів. Рівень розвитку готовності семирічок до навчання в школі відрізняється від рівня розвитку дитини шестирічного віку. В них вища координація та дрібна моторика порівняно з шестирічками, краща фізична витривалість і спритність. Також в семирічок більш розвинений мовленнєвий розвиток: граматична та синтаксична складність, покращене візуальне та слухове сприйняття, вищі здібності до аналізу та синтезу, розширений словниковий запас, більший кругозір. Діти семирічного віку володіють більш зрілими навичками взаємодії з однолітками та дорослими, в них спостерігається підвищена відповідальність і незалежність, Також семирічки краще контролюють власні емоції, вміють справлятися зі стресом. Діти семирічного віку, як правило, показують вищий рівень розвитку математичних навичок, таких, як: лічба, порівняння чисел і розв'язування простих задач. Деякі семирічки можуть уже володіти навичками читання і письма, тоді як шестирічки, як правило, ще не досягли цього рівня. Семирічки краще розуміють поняття часу і простору, що полегшує їм виконання шкільних завдань.

3. Під час проведення дослідження з'ясувалося, що 13% дітей шестирічного віку і 8% дітей семирічного віку неготові до шкільного навчання. Саме з ними потрібна спільна скоординована робота батьків, вихователів і психолога. З високим рівнем готовності до навчання в школі переважають 36% дітей шестирічного віку і 78% дітей семирічного віку. Серед майбутніх першокласників, які умовно готові до навчання, зафіксовано 54% дітей шестирічного віку і 17% дітей семирічного віку. Отже, є суттєва різниця між рівнями готовності майбутніх першокласників до навчання в школі шести- і семирічного віку.

4. Нами розроблено рекомендації для педагогів, батьків та психологів щодо покращення готовності дитини до шкільного навчання.